

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ

УДК 616.314.2-08-036.82/85-048.42

DOI 10.31718/2409-0255.3.2024.13

Цинкуш Р.В.

СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ ІЗ ДЕФЕКТАМИ ЗУБНИХ РЯДІВ (ЗА ДУМКОЮ СПЕЦІАЛІСТІВ)

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Запоріжжя, Україна

Дослідження проведено в рамках науково-дослідної роботи кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології на тему «Комплексна профілактика та лікування основних стоматологічних захворювань у жителів промислового регіону», № ДР 0117U006958 Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, м. Запоріжжя.

Вступ

Помітне місце в структурі стоматологічної патології дорослого населення України, незважаючи на впровадження сучасних методів діагностики, лікування і вдосконалення профілактичних заходів, займає зростання поширеності дефектів зубних рядів.

Ефективність і якість комплексної стоматологічної ортопедичної реабілітації дорослого населення з дефектами зубних рядів залежать від кваліфікації фахівців, матеріально-технічних можливостей клініки та раціональної організації і методичного забезпечення всього лікувально-діагностичного процесу. Усе більш нагальними стають питання якості медичного обслуговування, а отже, і рівня професійної підготовки стоматологів, ключовим показником якої є здійснення ефективної професійної взаємодії.

Для аналізу стану і тенденцій покращення надання стоматологічної ортопедичної допомоги протягом останнього часу використовується соціологічне опитування спеціалістів [1]. Вивчення думки спеціалістів дозволить удосконалити стоматологічну службу, покращити роботу лікувальних закладів і фахівців [2]. Важливість соціологічного методу дослідження полягає в тому, що він найбільш повно відображає принцип зворотного зв'язку в охороні здоров'я і може використовуватися для отримання динамічної інформації.

Мета дослідження

Вивчити думку спеціалістів щодо стану організації комплексної стоматологічної реабілітації дорослих пацієнтів із дефектами зубних рядів.

Об'єкт і методи дослідження

Для досягнення мети дослідження нами було проведено вивчення думки спеціалістів стоматологічного профілю про стан організації стоматологічної ортопедичної реабілітації пацієнтів із дефектами зубних рядів, ускладненими захворюваннями скронево-нижньощелепного суглоба.

Нами було опитано 114 лікарів-стоматологів міста Запоріжжя, серед них: 17 (14,9%) – стоматологи-хірурги, 55 (48,2%) – стоматологи-терапевти і 42 (36,8%) – стоматологи-ортопеди, які працюють у лікувальних закладах різних форм власності, що надають стоматологічну допомогу. Серед респондентів жінки склали 56,5%, чоловіки 43,5%.

Досягненню більш якісного аналізу дослідження залежно від стажу роботи допоміг розподіл усіх опитаних на п'ять груп. Перша група, стаж роботи до 5 років – 15 (13,2%); друга, від 5 до 10 років – 17 (14,9%); третя, від 11 до 15 років – 22 (19,3%); четверта, від 16 до 20 років – 31 (27,2%); п'ята, стаж роботи 21 рік і більше – 29 (25,4%) осіб.

Респонденти відповідали на запитання анкети добровільно й анонімно. Анкета складалася з 13 запитань [3], які можна згрупувати в три функціональні блоки. Перший блок анкети містив запитання, що дозволяють охарактеризувати ставлення респондентів до питань стоматологічної ортопедичної реабілітації хворих із дефектами зубних рядів, ускладненими дисфункцією суглоба [4]. Другий блок анкети дозволяв виявити рівень задоволеності спеціалістів комплексною стоматологічною реабілітацією хворих із дефектами зубних рядів, ускладненими дисфунк-

кцією суглоба [5]. Третій блок анкети дозволяв розподілити респондентів згідно зі статтю, стажем роботи і спеціалізацією [6].

Результати досліджень оброблено сучасними статистичними методами аналізу на персональному комп'ютері з використанням статистичного пакету ліцензійної програми «STATISTICA® for Windows 6.0» (StatSoft Inc., № AXXR712D833214FAN5) [7].

Результати досліджень та їх обговорення

Аналізуючи результати нашого соціологічного дослідження, ми виявили, що значна кількість спеціалістів 51 (44,7%) ніколи не зустрічали або інколи зустрічали у своїй практиці хворих із проблемами скронево-нижньощелепного суглоба [8]. Найбільше так відповіли стоматологі-терапевти. Ми були задоволені кількістю респондентів, що займаються реабілітацією хворих, – 85 (74,6%) випадків [9]. В основному всі стоматологи-терапевти рекомендують проведення реабілітації в інших лікувальних закладах. Тобто направляють пацієнтів на лікування до лікарів інших спеціальностей. І лише дуже «поважні лікарі» не бачать у цьому проблеми. Це ми можемо пояснити тим, що лише 71% опитаних вважають, що якість реабілітації пацієнта з дисфункцією суглоба залежить від тісної співпраці всіх фахівців. Але є ті, що мають думку – від стоматолога-хірурга (21,9%) чи стоматолога-ортопеда (7,1%).

Значна частина опитаних (81,6%) зазначили, що їм знайомі сучасні методи для діагностики й оцінки ефективності реабілітації хворих із дисфункцією суглоба [10]. Найулюбленишим методом для діагностики й оцінки ефективності реабілітації хворих із дисфункцією суглоба визнано рентгенологічне дослідження – 53,5% випадків [11]. Використання апаратного комплексного дослідження до вподоби 23,7% респондентів. Цей факт пояснює нам, чому лікарі-стоматологи першочергово скореговують таких пацієнтів до хірургів чи ортопедів [12].

Не мають складнощів у взаєминах із пацієнтами при виборі раціонального методу реабілітації хворих із дефектами зубних рядів, ускладненими дисфункцією суглоба, 73 (64%) опитаних. Це в основному лікарі зі стажем роботи від 5 до 20 років. Але нас засмутив той факт, що 36% спеціалістів стоматологічного профілю не комплексують із приводу наявності проблем із мотивацією, як себе, так і пацієнтів, до комплексної реабілітації. На жаль, серед них є представники молодих і досвідчених лікарів. Ми проаналізували відповіді цих спеціалістів на запитання щодо ставлення до проблеми, їхнього рівня опанування навичками й наявності складнощів у мотивації пацієнтів до комплексної реабілітації [13]. На нашу думку, основною причиною такої ситуації стало слабе матеріально-методичне забезпечення лікувального закладу.

Нас здивував той факт, що всі респонденти хотіли б займатися гнатологією. І це незважаючи

на ті результати відповідей респондентів, які ми отримали, коли майже одна третина лікарів 29,8% не задоволена матеріально-технічною базою, не мають умов для професійного росту, мають складнощі у взаєминах із пацієнтами. Ми виявили залежність від стажу роботи й рівнем задоволеності матеріально-технічною базою лікувального закладу для реабілітації хворих із дисфункцією суглоба. Чим більший стаж роботи, тим менше вимог до оснащення. Так, 69,3% респондентів зі стажем роботи до 15 років не задоволені матеріально-технічним забезпеченням. У респондентів зі стажем роботи більше 16 років таких наполовину менше – 36,8%. Жінок і чоловіків порівну.

Проведення поглибленого аналізу причин не займання проблемами комплексної реабілітації пацієнтів із дефектами зубних рядів і ускладненнями з боку скронево-нижньощелепного суглоба показало, що на першому місці – відсутність у повному обсязі матеріально-технічного забезпечення (27,2%), на другому – відсутність самомотивації до опанування навичок реабілітації (18,4%), на третьому – наявність складнощів у взаєминах із пацієнтами (14,9% випадків). Ми виявили залежність від першопричини і стажу роботи. Так, у лікарів зі стажем роботи до 15 років основною причиною є невідповідність у лікувальному закладі необхідного обсягу умов для подальшого опанування навичок реабілітації хворих із дефектами зубних рядів, ускладненими дисфункцією суглоба. Лікарі зі стажем роботи 16-20 років зазначають, що першопричиною є складнощі у взаєминах із пацієнтами при виборі раціонального методу реабілітації хворих із дисфункцією суглоба. А стоматологи, які працюють більше 21 року, вважають, що відсутні умови для професійного освоєння методики реабілітації хворих із дисфункцією суглоба.

Результати нашого дослідження показали, що фахівці ортопедичного і хірургічного профілю компетентніші в проблемах патології та методах реабілітації, ніж лікарі-стоматологи-терапевти. Ми також помітили, що відсутня залежність між статтю спеціаліста певного фаху й обізнаністю із сучасними методами діагностики й оцінки ефективності та рівнем опанування навичок реабілітації хворих.

Висновки

Отже, значна частина лікарів-стоматологів займаються реабілітацією хворих і бажать підняти свій рівень опанування навичок комплексної реабілітації пацієнтів із дефектами зубних рядів, ускладненнями з боку суглоба. Рівень задоволеності лікарів матеріально-методичним забезпеченням лікувального закладу для реабілітації пацієнтів залежить від стажу роботи. Також від стажу роботи залежать першопричини відсутності бажання займатися комплексною реабілітацією.

Перспективи досліджень

Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку методів скринінгу ефективності лікування і профілактики ускладнень комплексної ортопедичної реабілітації.

Внесок авторів

Автор підтверджує одноосібну відповідальність за таке: концепція і дизайн, адміністративна підтримка, надання матеріалів для дослідження, збір і узагальнення даних, аналіз та інтерпретація результатів, написання рукопису, редагування рукопису, остаточне затвердження рукопису.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Список літератури

- Grokhotov VA. Problems of ensuring the quality of dental care (based on the materials of the sociological survey of dentists). Bulletin of the Vinnytsia ational Medical University. 2022;26(3). DOI: 10.31393/reports-vnmedical- 2022-26(3)-20.
- Vozna IV. The quality of providing dental care to employees of the Dniprospectsstal plant according to sociological research. Bulletin of problems of biology and medicine. 2020;3:308-10. DOI: 10.29254/2077-4214-2020- 3-157-308-310.
- The Seventy-fourth World Health Assembly. Oral health. 2021. Available from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA74/A74_R5-en.pdf.
- Political declaration of the third high-level meeting of the General Assembly on the prevention and control of noncommunicable diseases. World Health Organization. Executive Board 150th session. 2022. Available from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB150/B150_7-en.pdf.
- Грохотов ВА, Орлова НМ. Кадрові ресурси як складова забезпечення якості та доступності стоматологічної допомоги населенню України. Вісник Вінницького національного медичного університету. 2022;26:113-118.
- Степурко ТГ. Задоволеність доступністю та якістю медичної допомоги в Україні, Польщі та Угорщині. Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. 2016;187:82-9.
- Iqbal W, Faran F, Yashfika AB, et al. Evaluation of dental care through patient satisfaction feedback – a cross sectional study at Dental Institute of OJHA Hospital, Karachi, Pakistan. Adv Dent Oral Health. 2018;8(4). DOI: 10.19080/ADOH.2018.08.555743.
- Ali DA. Patient satisfaction in dental healthcare centers. Eur J Dent. 2016;10:309-14. DOI: 10.4103/1305-7456.184147.
- Luo NJY, Liu PP, Wong MC. Patients' satisfaction with dental care: a qualitative study to develop a satisfaction instrument. BMC Oral Health. 2018;18:15. DOI: 10.1186/s12903-018-0477-7.
- Grokhotov VA, Orlova NM. Sociological study of the quality of dental care in institutions of different forms of ownership. Bulletin of social hygiene and health care organizations of Ukraine. 2022;(4):49-53. DOI: 10.11603/1681- 2786.2021.4.12856.
- Самойленко АВ, Возна ІВ. Рівень та структура

основних стоматологічних захворювань працівників заводу «Дніпроспецсталь». Україна. Здоров'я нації. 2019;1(54):19-22. DOI: 10.29254/2077-4214-2019-4-2-154- 361-364.

- Мазур ІП, Вахненко ОМ. Моніторинг основних показників стоматологічної допомоги в Україні за 2019 рік. Oral and General Health. 2020;1(1):11-5. DOI: 10.22141/ogh.1.1.2020.214841.
- Мельник СВ, Зомбор КВ, Мельник ВС. Дослідження мотивації пацієнтів, які звертаються за ортодонтичною допомогою. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. 2022;22(3-4):134-7. DOI: 10.31718/2077-1096.22.3.4.134.

References

- Grokhotov VA. Problems of ensuring the quality of dental care (based on the materials of the sociological survey of dentists). Bulletin of the Vinnytsia ational Medical University. 2022;26(3). DOI: 10.31393/reports-vnmedical- 2022-26(3)-20.
- Vozna IV. The quality of providing dental care to employees of the Dniprospectsstal plant according to sociological research. Bulletin of problems of biology and medicine. 2020;3:308-10. DOI: 10.29254/2077-4214-2020- 3-157-308-310.
- The Seventy-fourth World Health Assembly. Oral health. 2021. Available from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA74/A74_R5-en.pdf.
- Political declaration of the third high-level meeting of the General Assembly on the prevention and control of noncommunicable diseases. World Health Organization. Executive Board 150th session. 2022. Available from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB150/B150_7-en.pdf.
- Hrokhotov VA, Orlova NM. Kadrovi resursy yak skladova zabezpechennia yakosti ta dostupnosti stomatolohichnoi dopomohy naselenniu Ukrainy. Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu. 2022;26:113-118. (Ukrainian)
- Stepurko TH. Zadovolenist dostupnistiu ta yakistiu medychnoi dopomohy v Ukraini, Polshchi ta Uhorshchyni. Naukovi zapysky NaUKMA. Sotsiolohichni nauky. 2016;187:82-9. (Ukrainian)
- Iqbal W, Faran F, Yashfika AB, et al. Evaluation of dental care through patient satisfaction feedback – a cross sectional study at Dental Institute of OJHA Hospital, Karachi, Pakistan. Adv Dent Oral Health. 2018;8(4). DOI: 10.19080/ADOH.2018.08.555743.
- Ali DA. Patient satisfaction in dental healthcare centers. Eur J Dent. 2016;10:309-14. DOI: 10.4103/1305-7456.184147.
- Luo NJY, Liu PP, Wong MC. Patients satisfaction with dental care: a qualitative study to develop a satisfaction instrument. BMC Oral Health. 2018;18:15. DOI: 10.1186/s12903-018-0477-7.
- Grokhotov VA, Orlova NM. Sociological study of the quality of dental care in institutions of different forms of ownership. Bulletin of social hygiene and health care organizations of Ukraine. 2022;(4):49-53. DOI: 10.11603/1681- 2786.2021.4.12856.
- Samoilenko AV, Vozna IV. Riven ta struktura osnovnykh stomatolohichnykh zakhvoriuvan pratsivnykiv zavodu «Dniprospectsstal». Ukraina. Zdorovia natsii. 2019;1(54):19-22. DOI: 10.29254/2077-4214-2019-4-2-154-361-364. (Ukrainian)

12. Mazur IP, Vakhnenko OM. Monitoryng osnovnykh pokaznykh stomatolohichnoi dopomohy v Ukraini za 2019 rik. Oral and General Health. 2020;1(1):11-5. DOI: 10.22141/ogh.1.1.2020.214841. (Ukrainian)
13. Melnyk SV, Zombor KV, Melnyk VS. Doslidzhennia motyvatsii patsientiv, yaki zvertaiutsia za ortodontychnoiu dopomohoiu. Aktualni problemy suchasnoi

medytsyny: Visnyk Ukrainскоi medychnoi stomatolohichnoi akademii. 2022;22(3-4):134-7. DOI: 10.31718/2077-1096.22.3.4.134. (Ukrainian)

**Стаття надійшла
31.05.2024 року**

Резюме

Вступ. Помітне місце у структурі стоматологічної патології дорослого населення України, незважаючи на впровадження сучасних методів діагностики, лікування і вдосконалення профілактичних заходів, займає зростання поширеності дефектів зубних рядів. Вивчення думки спеціалістів дозволить удосконалити стоматологічну службу, покращити роботу лікувальних закладів і фахівців.

Мета дослідження. Вивчити думку спеціалістів щодо стану організації комплексної стоматологічної реабілітації дорослих пацієнтів із дефектами зубних рядів.

Об'єкт і методи дослідження. Нами було опитано 114 лікарів-стоматологів міста Запоріжжя, серед них 17 (14,9%) – стоматологи-хірурги, 55 (48,2%) – стоматологи-терапевти і 42 (36,8%) – стоматологи-ортопеди. Серед респондентів жінки склали 56,5%, чоловіки 43,5%. Усіх опитаних розподілили на п'ять груп. Анкета складалася з 13 запитань, які можна згрупувати в три функціональні блоки. Перший блок анкети містив запитання, що дозволяють охарактеризувати ставлення респондентів щодо питань стоматологічної ортопедичної реабілітації хворих із дефектами зубних рядів, ускладненими дисфункцією суглоба. Другий блок анкети дозволяв виявити рівень задоволеності спеціалістів комплексною стоматологічною реабілітацією хворих із дефектами зубних рядів, ускладненими дисфункцією суглоба. Третій блок анкети дозволяв розподілити респондентів за статтю, стажем роботи і спеціалізацією.

Результати досліджень та їх обговорення. Значна частина опитаних (81,6%) зазначили, що їм знайомі сучасні методи для діагностики й оцінки ефективності реабілітації хворих із дисфункцією суглоба. Ми були задоволені кількістю респондентів, що займаються реабілітацією хворих, – 85 (74,6%) випадків. Використання апаратного комплексного дослідження до вподоби 23,7% респондентів. Не мають складнощів у взаєминах із пацієнтами 73 (64%) опитаних. Це в основному лікарі зі стажем роботи від 5 до 20 років. Майже одна третина лікарів 29,8% не задоволена матеріально-технічною базою, не мають умов для професійного росту, мають складнощі у взаєминах із пацієнтами. Проведення поглибленого аналізу причин не займаннями проблемами комплексної реабілітації пацієнтів показало, що на першому місці відсутність у повному обсязі матеріально-технічного забезпечення (27,2%), на другому – відсутність самомотивації до опанування навичок реабілітації (18,4%), на третьому – наявність складнощів у взаєминах із пацієнтами (14,9% випадків). Лікарі зі стажем роботи 16-20 років зазначають, що першопричиною є складнощі у взаєминах із пацієнтами при виборі раціонального методу реабілітації хворих із дисфункцією суглоба.

Висновки. Отже, значна частина лікарів-стоматологів займаються реабілітацією хворих і бажають підвищити свій рівень. Першопричини відсутності бажання займатися комплексною реабілітацією і рівень задоволеності лікарів матеріально-методичним забезпеченням лікувального закладу залежить від стажу роботи.

Ключові слова: соціологічне дослідження, організація, стоматологічна ортопедична допомога.

UDC 616.314.2-08-036.82/.85-048.42

STATUS OF COMPREHENSIVE REHABILITATION ORGANIZATION FOR PATIENTS WITH DENTAL ARCH DEFECTS: SPECIALISTS' PERSPECTIVES

Tsynkush R. V.

Zaporizhia State Medical and Pharmaceutical University, Zaporizhia, Ukraine

Summary

Despite the implementation of modern diagnostic methods, treatment approaches, and preventive measures, the prevalence of dental arch defects remains significant in the adult population of Ukraine. Exploring specialists' opinions can contribute to improving dental services, enhancing the performance of medical institutions, and refining professionals' skills.

Objective. This study aimed to investigate specialists' perspectives on the organization of comprehensive dental rehabilitation for adult patients with dental arch defects.

Methods. We surveyed 114 dentists in Zaporizhzhia city, including 17 (14.9%) oral surgeons, 55 (48.2%) dental therapists, and 42 (36.8%) dental orthopedists. Among the respondents, 56.5% were women and 43.5% were men. Participants were categorized into five groups. The questionnaire comprised 13 questions

grouped into three functional blocks. The first block assessed respondents' attitudes towards orthopedic dental rehabilitation for patients with dental arch defects complicated by temporomandibular joint dysfunction. The second block evaluated specialists' satisfaction levels with comprehensive dental rehabilitation for patients with such defects and complications. The third block classified respondents by gender, work experience, and specialization.

Results and Discussion. A significant portion of respondents (81.6%) reported familiarity with modern diagnostic methods and assessing the effectiveness of rehabilitation for patients with temporomandibular joint dysfunction. We found satisfaction among 85 (74.6%) respondents engaged in the rehabilitation of patients. Approximately 23.7% of respondents favored using comprehensive instrumental diagnostics. 73 (64%) respondents reported no difficulties in patient interactions, primarily those with 5 to 20 years of work experience. However, 29.8% of respondents expressed dissatisfaction with the material-technical base, citing a lack of conditions for professional growth, and experiencing difficulties in patient interactions. Further analysis revealed that the primary reasons for avoiding comprehensive rehabilitation issues were the lack of full material-technical support (27.2%), lack of motivation to acquire rehabilitation skills (18.4%), and difficulties in patient interactions (14.9%).

Conclusions. A significant portion of dentists is involved in patient rehabilitation and seeks to enhance their skills. The willingness to engage in comprehensive rehabilitation and the satisfaction level with the material-technical support of the medical institution depend on work experience.

Key words: sociological research, organization, dental orthopedic assistance.